

Ik oefen nu geen critiek uit op deze wensen, maar ik herhaal mijn aandrang, dat ook wij in georganiseerd verband in het openbaar, na deze zaak bestudeerd en besproken te hebben, niet zullen zwijgen.

ad. 2. Ik ben nu gekomen tot punt 2 van mijn program, het zich bewust worden, dat niet alleen stoffelijke, maar ook psychische factoren van zeer grote betekenis zijn voor het ontstaan en het verloop van ziekteprocessen (de psychosomatische geneeskunde).

Sigmund Freud is de man geweest, die nadrukkelijk gewezen heeft op de aanwezigheid van het onder-bewustzijn en de grote betekenis van het onbewuste zieleleven. Het is bekend, dat hij aan de sexuele libido zeer grote betekenis toekende, die in het onderbewustzijn terug gedrongen, in lichamelijke verschijnselen in de neuro-musculaire sfeer zich vaak een uitweg baande. Het ligt heden niet op mijn weg op de opvattingen van Freud dieper in te gaan. Doch zijne opvattingen hebben velen er toe geleid het verband tussen psychische factoren, bewust of onbewust beleefd en het voor de dag komen of verergeren van lichamelijke stoornissen ernstig te bestuderen. In 1919 heb ik in een wetenschappelijke samenkomst, uitgaande van de Vrije Universiteit, voornamelijk de symptomatologie der ziektebeelden in het aetiologisch verband met psychische factoren uiteengezet, doch het heeft nog enige tijd geduurd vóór de psychosomatische geneeskunde serieus als voorwerp van meer intensief onderzoek en klinische beschouwing werd aanvaard. In dit opzicht moeten de namen van onze medeleden, de hoogleraren van der Horst en Lindeboom, om hun verdienstelijk werk met ere genoemd worden. Of men tegenwoordig niet de psychische zijde van verschillende ziektebeelden al te intensief propageert en soms onvoldoende aandacht schenkt aan het somatische deel van de ziekte, hoop ik aan het eind van dit deel mijner voordracht nog nader onder ogen te zien. Toch zoude het zinloos zijn de grote betekenis van deze beweging, welke haast in de gehele beschaafde wereld nu beoefend wordt, te onderschatten.

Een van de ergste zaken in de gehele wereld is toch tijdgebrek van de leidinggevende personen; wij leven immers in een tijdperk, dat er zeer weinig rust en stilte is. Dagelijks worden nieuwe uitvindingen gedaan, zogenaamd om arbeid en tijd te besparen, en toch komen wij ondanks die uitvindingen telkens tijd te kort. Wij zijn nu in het bezit van dictaphonen, schrijfmachines enz., wij kunnen in enkele minuten met New York en Berlijn spreken. In de huiskamer zien we in 't kort de belangrijkste gebeurtenissen van haast de gehele wereld door de